

Statsbidragen i social- och hälsovårdens IT-projekt

Informationsteknologiprojekt i social- och hälsovården har under åren 2000-2009 finansierats från statens och Europeiska unionens medel med totalt ca 180 miljoner euro, i vilket inte ingår kostnaderna för utvecklandet av riksomfattande nationella informationssystemtjänster (KanTa-projektet) och socialvårdens informationsteknologiprojekt (Tikesos-projektet). Som finansiärer har fungerat social- och hälsovårdsministeriet, Tekes, landskapsförbunden (tidigare länsstyrelserna) samt indirekt Penningautomatföreningen som styrs av social- och hälsovårdsministeriet. Som helhet har till de utvecklingsprojekt vilka genomförts som riksomfattande åtgärder åren 2000-2010 årligen bundits uppskattningsvis 250 miljoner euro, i vilket inte ingår självfinansieringsandelen av de bidrag och lån som Tekes har beviljat åt företag eller den finansiering som Jubileumsfonden för Finlands självständighet (Sitra) har beviljat åt social- och hälsovårdens informationsteknologiprojekt.

Syftet med revisionen var att klarlägga, om genomförandet av de IT-projekt i social- och hälsovården som fått statsbidrag har varit framgångsrikt och om projekten har haft förutsättningar att ge resultat. Dessutom granskades om i verkställandet av projekten har iakttagits lagarna om användningen av pengarna samt villkoren för statsbidrags- och finansieringsbesluten.

Vid revisionen konstaterades, att med de bidrag som hade beviljats för social- och hälsovårdens informationsteknologiprojekt hade åstadkommits tillämpningar som tagits i användning lokalt. Användningen av den finansiering som riktats till dem har emellertid inte koordinerats landsomfattande, vilket har lett till finansiering av tiotals projekt som är likartade vad målsättningarna och förverkligandet beträffar. Resultat som är verkningsfulla på riksplanet har inte åstadkommits, utan resultaten har förblivit lokala, och emellanåt har verksamheten upphört efter det att finansieringen av projektet har upphört.

Hantering av ett flertal små och splittrade projekt och bidrag har ställt krav också på ökade förvaltningsresurser. Med en mer långsiktig strategisk ledning och grundligare ändamålsenlighetsprovning hade statsbidragen kunnat inriktas effektivare enbart på projekt som alstrar resultat på ett riksomfattande plan.

Vid revisionen konstaterades brister i både social- och hälsovårdsministeriets och Tekes statsbidragsförfaranden. Besluten om statsbidrag var oklara till sina grunder, inriktningen av användningen av finansieringen var inte tydlig och övervakningen hade inte ordnats lagenligt. I projekten hade i stor omfattning gjorts direkt upphandling i strid med upphandlingslagen. Revisionsverket anser, att kvaliteten för dokumenteringen av beslutsfattandet angående statsbidrag bör förbättras och övervakningen av finansieringens användning effektiveras.

Tekes hade beviljat statsbidrag åt kommuner för genomförande av sådana projekt, vilka de facto stödde de medverkande företagens produktutveckling. För privata företag hade därigenom uppkommit en konkurrensfördel i försäljningen av produkter och tjänster till organisationer inom den offentliga förvaltningen. Detta kan inte betraktas som en ändamålsenlig användning av statsmedel.

Arbets- och näringsministeriet bör överväga åtgärder för en omprovning av Tekes roll i den finansiering som riktas till den offentliga sektorn. Ur ekonomisk och funktionell synvinkel kan det inte betraktas som motiverat, att Tekes fungerar på social- och hälsovårdens bransch som finansiär av projekt samtidigt som social- och hälsovårdsministeriet i egenskap av myndighet som ansvarar för utvecklingen på området har motsvarande finansieringsinstrument till sitt förfogande.

Vid revisionen framkom ett flertal situationer, där man inte har förmått integrera informationssystemen inbördes på grund av att en definiering av gränsytona saknas eller gränsytona är förenade med hög prissättning. I projekten har man varit tvungen att ty sig till direkt upphandling, emedan en lämplig programvarukomponent inte har kunnat anskaffas från en konkurrerande systemleverantör. Iakttagelserna vid revisionen är av den arten, att det vore skäl för Konkurrensverket att undersöka marknadsläget på branschen, eventuella konkurrensbegränsningar samt andra eventuella missförhållanden. Dessutom har social- och hälsovårdsministeriet åt klusterprojekt i patientjournalssystemen och andra utvecklingsprojekt beviljat stats-

bidrag som har styrts till IT-företag med en betydande ställning på marknaden, vilket kan ha effekter på konkurrenssituationen på marknaden på branschen. Vid revisionen har framförts grundade skäl med anledning av vilka social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med arbets- och näringsministeriet bör klargöra de beviljade statsbidragens karaktär samt skyldigheten att anmäla om den till kommissionen.

Revisionsverket har upprepade gånger fäst uppmärksamhet vid att riksomfattande målsättningar inte kan uppnås med små projekt som verkställs regionalt. Att sprida projektens resultat och engagera de olika aktörerna har visat sig vara en utmaning om inte rentav omöjligt i splittrade kommunala organisationer. I fortsättningen är det ändamålsenligt att förverkliga omfattande projekt med inverkan på serviceproduktionen eller strukturerna som geografiskt täckande helheter så, att ett stort antal organisationer inom den offentliga förvaltningen engageras för projekten.

På basis av observationerna vid revisionen gavs åt social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Statskontoret, Utvecklingscentralen för teknologi och innovationer Tekes samt Södra Finlands regionförvaltningsverk anmärkningar angående observerade bristfälliga förfaranden i fråga om lagenligheten.